

Nr 130

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente; given Stockholms slott den 16 mars 1962.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt de allmänna reglerna om preskription av rätt att taga arv eller testamente preskriberas bortovarande eller okänd arvinges och testamentstagers rätt fem år efter det kungörelse om arvet eller testamentet har utfärdats. Genom lagen den 28 februari 1958 om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente har emellertid möjlighet öppnats att få preskriptionstiden förlängd med högst fem år. I propositionen föreslås, att sådan förlängning må kunna ske med ytterligare högst fem år.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente**

Härigenom förordnas, att lagen den 28 februari 1958 om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

Tid, inom vilken arvinge eller testamentstagare efter kungörelse enligt 9 kap. 1 eller 2 § lagen om arv eller 8 kap. 1 § lagen om testamente har att göra sin rätt gällande, må, om skäl äro därtill, av rätten förlängas med högst fem år, såframt ansökan därom, innan preskription inträtt, göres av den som har att bevaka arvingens eller testamentstagarens rätt i boet. Övriga dödsbodelägare skola genom särskilda meddelanden av rätten erhålla tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Sedan beslut — — — — allmänna tidningarna.

(Föreslagen lydelse)

Tid, inom vilken arvinge eller testamentstagare efter kungörelse enligt 16 kap. 1, 2 eller 3 § ärvdabalken har att göra sin rätt gällande, må, om skäl äro därtill, av rätten förlängas. Sådan förlängning må ske med högst fem år i sänder men må sammanlagt ej avse mera än tio år.

Ansökan om förlängning skall ingivas till rätten, innan preskription inträtt, och må göras av den som har att bevaka arvingens eller testamentstagarens rätt i boet. Övriga dödsbodelägare skola genom särskilda meddelanden av rätten erhålla tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om *förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente* och anför därvid följande.

Enligt de allmänna reglerna om preskription av rätt att taga arv eller testamente preskriberas bortovarande eller okänd arvinges och testamentstagens rätt fem år efter det kungörelse om arvet eller testamentet har utfärdats. Genom lagen den 28 februari 1958 om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente har emellertid möjlighet öppnats att få preskriptionstiden förlängd med högst fem år. Jag anhåller att nu få till behandling upptaga fråga om ytterligare förlängning av preskriptionstiden i fall, som åsyftas i 1958 års lag.

Gällande bestämmelser m. m. De allmänna bestämmelserna om preskription av rätt att taga arv eller testamente återfinnes i 16 kap. ärvdabalken. Bestämmelserna — som i stort sett oförändrade har överförts till ärvdabalken från de vid tiden för tillkomsten av 1958 års lag alltjämt gällande lagarna den 8 juni 1928 om arv och den 25 april 1930 om testamente — innebär i huvudsak följande.

Vistas då bouppteckning förrättas en till namnet känd arvinge efter den döde å okänd ort, skall det hos rätten anmälas av den som har boet i sin vård. När sådan anmälan sker eller rätten eljest får vetskap om förhållandet, skall rätten låta i Post- och Inrikes tidningar införa kungörelse att arv efter den döde har tillfallit den bortovarande. I kungörelsen skall arvingen anmanas att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag kungörelsen var införd i tidningarna (1 §). Samma förfarande skall tillämpas, om vid bouppteckning ej kan utrönas huruvida det finns någon arvinge, som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arv, eller om vid bouppteckning kännedom finns om arvinge men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort (2 §). Beträffande testamentstagare, som är okänd eller vistas å okänd ort, gäller motsvarande bestämmelser som för arvinge (3 §).

Arvinge eller testamentstagare, som ej enligt de nyss återgivna bestämmelserna har att göra sin rätt gällande inom särskilt förelagd tid, skall göra detta inom tio år från dödsfallet eller, om hans rätt inträder först vid en senare tidpunkt, från denna (4 §).

Har arvinge eller testamentstagare icke inom föreskriven tid tillträtt kvarlåtenskapen eller sin lott däri eller anmält anspråk därpå i viss ordning, har han förlorat sin rätt (7 §). Beträffande arv gäller därvid, att det skall tillfalla dem som skulle ha varit berättigade därtill, om arvingen hade avlidit före arvlåtaren (8 §). Någon motsvarande regel finns ej i fråga om egendom, som har givits genom testamente; vem sådan egendom skall tillfalla, sedan testamentstagarens rätt har gått förlorad, beror i första hand på testamentet.

Medan preskriptionstid löper behandlas bortovarande arvinge eller testamentstagare som om han vore i livet. Normalt avsättes för honom en lott, som förvaltas av särskilt förordnad god man (18 kap. 4 § föräldrabalken). Mot preskription äger bortovarande inte åberopa, att han har varit hindrad att bevaka sin rätt. God man, som har förordnats för den bortovarande, äger ej vidtaga åtgärd för att avbryta preskription.

Förslag till 1958 års lag framlades i proposition 1958: 25, vari även har redogjorts för vissa förarbeten till de allmänna bestämmelserna om preskription av rätt att taga arv eller testamente samt för lagstiftningen på hithörande område i vissa andra länder; i dessa avseenden torde få hänvisas till nämnda proposition. Genom 1958 års lag har möjlighet beretts domstol att, om skäl är därtill, med högst fem år förlänga sådan preskriptionstid, som enligt de allmänna reglerna gäller efter kungörelse om arv eller testamente. Ansökan om förlängning skall göras, innan preskription har inträtt. Behörig att göra ansökan är den som har att bevaka arvingens eller testamentstagarens rätt i boet. Övriga dödsbodelägare skall av rätten beredas tillfälle att yttra sig över ansökningsen. Sedan beslut om förlängning har vunnit laga kraft, skall kungörelse om beslutet genom rättens försorg intagas i allmänna tidningarna.

Departementschefen. Ärvdabalkens bestämmelser om bortovarande eller okända arvingars och testamentstagares rätt att taga arv eller testamente innebär, att sådana arvingar eller testamentstagare i regel har att bevaka sin rätt inom fem år från det att kungörelse har utfärdats om arvfallet eller om testators död. Eljest går arvingen eller testamentstagaren sin rätt förlustig. Denna verkan inträder, även om faktiskt hinder har förelegat för arvingen eller testamentstagaren att låta sig avhöra; laga förfall kan ej åberopas. Vid tillkomsten av ifrågavarande bestämmelser — vilka har överförts till ärvdabalken från de tidigare gällande lagarna om arv och om testamente — ansåg man sig inte behöva räkna med att sådant hinder skulle kunna bestå under någon längre tid. Under normala förhållanden torde också en relativt kort preskriptionstid för rätt att taga arv eller testamente vara välmotiverad.

Genom 1958 års lag har emellertid införts möjlighet för rätten att efter

ansökan förlänga den angivna preskriptionstiden med högst fem år. Vid lagens tillkomst åberopades, att under de extraordinära förhållanden, som har skapats genom det senaste världskriget och efterverkningarna därav, fall kan förekomma, då det skulle verka synnerligen obilligt att en bortovarande arvinge, som utan egen förskyllan har varit oförmögen att bevaka sin rätt, går denna förlustig efter en så kort preskriptionstid som fem år. Anledning ansågs föreligga att för de åsyftade fallen genomföra en ordning, som höll möjligheten öppen till arvsrättens bevarande längre tid än den som var föreskriven i den då gällande arvslagen. Det framhölls, att olika lösningar därvid kunde tänkas och att närmare utredning erfordrades för att bedöma, vilken lösning som var den lämpligaste. I avbidan härför genomfördes såsom ett provisorium 1958 års lag, vilken har gjorts tillämplig ej endast å bortovarande arvingar utan även å bortovarande testamentstagare samt å okända arvingar och testamentstagare.

Någon utredning, syftande till en mera definitiv lösning av frågan om möjlighet att under speciella omständigheter förlänga eljest gällande preskriptionstider för rätt att taga arv eller testamente, har ännu inte skett. Detta utredningsspörsmål — som vid lämpligt tillfälle torde böra upptagas i samråd med de övriga nordiska länderna — har hittills fått stå tillbaka för andra uppgifter.

Efter det senaste världskriget har förhållandena ännu ej återgått till det normala. Arvinge eller testamentstagare, för vilken preskriptionstiden har förlängts med tillämpning av 1958 års lag, kan därför fortfarande vara förhindrad att göra sin rätt gällande och kan komma att vara det också efter den förlängda preskriptionstidens utgång. Även i fall, i vilka någon förlängning av preskriptionstiden ännu ej har skett, torde omständigheterna kunna vara sådana, att den nuvarande förlängningsmöjligheten framstår såsom otillräcklig. Jag anser det därför motiverat, att genom ändring av nämnda lag möjlighet öppnas till ytterligare förlängning av preskriptionstiden. Detta synes lämpligen kunna ske på det sättet, att rätten tillerkännes befogenhet att, om den finner skäl därtill, efter ny ansökan förlänga preskriptionstiden med högst fem år utöver den tid, varmed förlängning enligt nu gällande regler kan ske. Med denna ordning — vilken liksom den hittillsvarande bör betraktas som ett provisorium i avbidan på utredning om en mera definitiv lösning — kommer preskriptionstiden att kunna förlängas med sammanlagt tio år, dock med högst fem år åt gången.

Jag har i övrigt inte funnit anledning till annan ändring i 1958 års lag än att överförandet till ärvdabalken av de allmänna bestämmelserna om preskription av rätt att taga arv eller testamente bör föranleda en redaktionell jämkning i lagen.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats bifogade förslag¹ till lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente.

¹ Förslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1963.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Margit Hirén

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 12 mars 1962.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 6 mars 1962 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 2 mars 1962, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessor I. Gullnäs.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1962.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 12 mars 1962 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 2 mars 1962 remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente.*

Föredraganden hemställer, att lagförslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Margit Hirén